

Andrej Komac (1970–2003)

Vsako življenje je dragoceno in vsaka smrt je težka izguba. Še toliko bolj, ko življenje tragično izgubi mlad človek v trenutku, ko je zaključil svoje dolgoletno šolanje in študij in ko so se mu odprla vrata v perspektivno akademsko in znanstveno kariero. To je tragična usoda, ki je doletela Andreja Komaca in ki je globoko prizadela vse, ki smo ga poznali in ki nam je bil blizu zaradi svoje dobrovoljnosti, odprtosti, širine in vsega ostalega kar zaznamuje nekoga, da ga lahko označimo kot človeka pozitivne energije.

Andrej je umrl mlad, pa vendar dovolj star, da smo v njem lahko prepoznali zrelo in samozavestno osebnost ter vrhunsko usposobljenega strokovnjaka, specializiranega za zgodovino srednjega veka. Zanimanje in smisel za starejšo zgodovino je pokazal že v času svojega študija na Filozofski fakulteti v Ljubljani, ki ga je začel 1990 in zaključil julija 1996 z odlično diplomsko nalogo o nastanku koroških deželno-knežjih ministerialov in o zametkih deželno-gospodarskega stanu ter si pridobil naziv univerzitetni diplomirani zgodovinar. Svoj študij in raziskave je nato nadaljeval v tujini, s čimer si ni pridobil samo dodatnih znanj ampak si je, kar ni za mladega človeka, ki se je zapisal akademski karieri, nič manj pomembno, lahko pridobil dragocene mednarodne izkušnje in kontakte. Pot ga je v študijskem letu 1996/97 najprej za leto dni vodila na podiplomski študij na Srednjeevropsko univerzo (Central European University) v Budimpešto, kjer se je ob pomoči štipendije Open Society Found strokovno usposabljal na tamkajšnjem Oddelku za srednjeveške študije (Department of Medieval Studies). Ob mentorstvu priznanih evropskih in ameriških medievistov je v Budimpešti nadaljeval z raziskavami spanheimskih ministerialov, napisal iz te tematike delo o spanheimskih ministerialih in njihovem družbenem razvoju v 13. in v prvi polovici 14. stoletja ter si junija 1997 pridobil akademski naziv Master of Arts in Medieval Studies. Po povratku v Ljubljano se je za krajši čas najprej zaposlil v arhivu RTV Slovenija in postal nato 1. oktobra 1998 mladi raziskovalec na Oddelku za zgodovino Filozofske fakultete. Še istega leta je nadaljeval s svojim šolanjem na Inštitutu za avstrijske zgodovinske raziskave (Institut für Österreichische Geschichtsforschung) na Univerzi na Dunaju, ki je prava kovačnica vrhunsko usposobljenih medievistov. Tudi tu je znal Andrej Komac pokazati svoje talente in je bil med najboljšimi študenti v generaciji. Po treh letih je junija 2001 dunajsko šolanje zaključil z državnim izpitom in z nalogo o politični zgodovini Kranjske v prvi polovici 13. stoletja in o začetkih deželnoknežje oblasti in deželnega plemstva, s katero je prvič obsežneje posegel tudi v tematiko, iz katere je kasneje napisal doktorsko disertacijo. S formalno zaključenim šolanjem je kot eden redkih slovenskih zgodovinarjev postal tudi član tega prestižnega dunajskega inštituta. Po povratku v Ljubljano je intenzivno nadaljeval z delom na doktorski disertaciji o oblikovanju dežele Kranjske in deželnega plemstva med sredo 12. stoletja in koncem Spanheimov, ki jo je marca 2003 predložil Filozofski fakulteti. Na podlagi treh pozitivnih ocen je senat Filozofske fakultete v Ljubljani 2. julija 2003 na

svoji zadnji seji pred poletnimi počitnicami tudi že imenoval komisijo za zagovor doktorske disertacije, do katerega pa zaradi Andrejeve smrti nikoli ni prišlo. Tragična usoda je hotela, da je zgodba, v kateri je bilo vse znano in določeno, ostala brez zaključne pike.

V svojih raziskavah se je Andrej Komac načrtno usmeril v problematiko srednjeveškega plemstva pri nas. Gre za zelo obsežno in v slovenskem zgodovinopisju slabo obdelano polje, ki zato ponuja veliko izzivov in možnosti. Tu je Andrej veliko obetal in veliko smo od njega tudi pričakovali. Upravičeno, kajti to so potrjevali in hkrati napovedovali njegovi teksti, ki jih je napisal. Tako je v njih večkrat obravnaval spanheimske ministeriale na Koroškem in na Kranjskem, njihov socialno-pravni položaj in vzpon posameznih rodbin v vrste deželnega plemstva. Obsežno razpravo je posvetil eni od najbolj znanih plemiških rodbini na Kranjskem, Turjaškim, v kateri je podrobno sledil njihovemu družbenemu in gospodarskemu vzponu v srednjem veku. Podrobno se je ukvarjal tudi s plemiško rodbino, ki se je imenovala po Kostanjevici na Krki in je v poznem srednjem veku imela pomembno mesto med dolenskim plemstvom. Med vsemi temi deli pa po vložnem trudu, temeljitosti obravnave, rezultatih in nenazadnje tudi po obsegu, izstopa doktorska disertacija o začetkih oblikovanja dežele Kranjske in deželnega plemstva v 13. stoletju. V tem delu, vrednem knjižne objave, je v novi luči osvetlil eno najbolj kompliciranih poglavij slovenske srednjeveške zgodovine in hkrati z njim pokazal svoj velik potencial. Zato je še kako tragično, da mu ni bilo dano disertacije, ki se jo je odkrito veselil, javno obraniti in si tako tudi formalno pridobiti najvišji akademski naslov.

Nesrečna smrt Andreja Komaca ni samo huda osebna in družinska tragedija, ampak je tudi obžalovanja vredna izguba v vrstah slovenske medievistike, ki doživlja v zadnjih letih nov vzpon prav z generacijo mladih strokovnjakov, kateri je pripadal tudi sam. To je izguba, ki jo ne zaznamuje toliko delo, ki ga je Andrej že opravil, ampak bolj delo in velike možnosti, ki so bile še pred njim in kjer je imel še toliko za pokazati in dati.

Bilo je konec junija 2003, ko nam je, skupinici kolegov s Filozofske fakultete, Zgodovinskega inštituta Milka Kosa in Narodnega muzeja, Stane Granda razkazoval nekatere manj poznane srednjeveške bisere Dolenjske okrog Št. Ruperta in Mokronoga. Dan je bil lep in bilo je zadnjič, da je bil v našem krogu tudi Andrej. Ostali bodo lepi spomini in grenko dejstvo, da takšnega dneva ne bo nikoli več.

Bibliografija Andreja Komaca

Nastanek koroških deželnoknežjih ministerialov in zametki stanu gospodov dežele (diplomska naloga na Filozofski fakulteti, Ljubljana 1996, tipkopis) 71 str.

The Ministerials of the Spanheims and Their Social Development in the Thirteenth and in the First Half of the Fourteenth Century (Master of Arts Thesis on the Central European University, Budapest 1997, tipkopis) 110 str. (povzetek objavljen v: *Annual of Medieval Studies at CEU 1996–1997* (Budapest 1998) str. 96

Georges Duby in preučevanje francoskega plemstva. *Zgodovinski časopis* 52 (1998) str. 111–121

Vzpon Turjaških v srednjem veku. *Zgodovinski časopis* 54 (2000) str. 15–48 (1. del) str. 151–178 (2. del)

Krain zwischen Kaiser, Fürsten und lokalen Gruppen von Ministerialen (Beiträge zur politischen Geschichte Krains in der ersten Hälfte des 13. Jahrhunderts und zu den Anfängen der Landesherrschaft und -Adels) (Staatsprüfungsarbeit am Institut für Österreichische Geschichte, Wien 2001, tipkopis) 157 str.

Die Ministerialen der Spanheimer in Kärnten und in der Krain und ihre gesellschaftliche Entwicklung im 14. Jahrhundert. v: East Central Europe 29 (2002) str. 183–202

The New Cambridge Medieval History, Vol. III c. 900.- c. 1024 (Cambridge University Press, Cambridge 1999) 863 str. Mitteilungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung 110 (2002) str. 201–204

Kostanjeviški kastelani in njihove veje v 13. in 14. stoletju. v: Vekov tek. Kostanjevica na Krki 1251–2002. Zbornik ob 750. obletnici prve listinske omembe mesta (Kostanjevica na Krki 2003) str. 97–109

Formiranje dežele Kranjske in deželnega plemstva v času med 1150 in 1350 (doktorska disertacija na Filozofski fakulteti, Ljubljana 2003, tipkopis) 335 str.

Geschichtsschreibung: Österreich-Slowenien-Europa. v: Evropsko zgodovinopisje iz avstrijsko-slovenskega vidika (Slovenski znanstveni inštitut, Dunaj 2003, v tisku)

Haloze v srednjem veku (pregled stanja raziskav). v: Žetale in Žetalanci (Žetale 2003, v tisku)

Utrditev grofov Andeških na jugovzhodu cesarstva v 12. stoletju. Cesar Friderik Barbarossa, velika shizma (1161–1177) in pridobitev naslovov mejnih grofov Istre in vojvod Meranije s strani Andeških. Annales, series historia et sociologia 13/2 (2003, v tisku).

Peter Štih